

WOORD VOORAF

Shakespeare valt niet weg te branden uit onze theaters. Nadat *Documenta* in het vorige nummer uitvoerig inging op een aantal recente *Hamlet*-interpretaties, wordt deze aflevering grotendeels gewijd aan de overvloed van *Macbeth*-producties die tijdens het voorbije theaterseizoen in de Lage Landen te zien waren.

Behalve door de onuitputtelijke rijkdom aan thema's en karakters wordt Shakespeares werk ook gekenmerkt door zijn inherente theatraliteit. Dit potentieel van spel-elementen is ongetwijfeld een van de aspecten die voor de theaterlui een grote aantrekkingskracht en uitdaging vormen. Zo bouwde Sam Bogaerts' *Prinsessen in de bossen* - zijn versie van *As You Like It* - duidelijk verder op het in Shakespeares stuk al complex uitgewerkt spel met de verwisselingen van sekse. Een kenmerk dat nauw samenhangt met deze theatraliteit is de openheid van de stukken. De ruimte tot interpretatie vormt zowel voor de acteurs als voor de toeschouwers een blijvende fascinatie en een bron van verrassing.

Dit alles is natuurlijk niet nieuw. Er zijn echter in de theatercultuur van de jongste tijd een aantal bijkomende factoren zichtbaar geworden die mede de zeer gediversifieerde omgang met Shakespeare verklaren. Sedert pakweg de jaren 1960 reeds is men steeds meer de nadruk gaan leggen op het feit dat Shakespeares stukken a.h.w. slechts scenario's voor de opvoering zijn en dat het stuk zelf alleen in het theater gerealiseerd wordt. Maar ook vanuit de discipline van de wetenschappelijke teksteditie is de mate waarin een tekst vastligt steeds meer onder druk komen te staan. Een en ander kan de vrije omgang van de theatermakers met het materiaal slechts in de hand werken.

Ook de gewijzigde constellatie in het cultuurlandschap, met name de aanwezigheid van verschillende media en het vervagen van de grenzen ertussen creëert ruimte voor steeds nieuwe, diverse vormen waarin Shakespeare onder ons verschijnt. Zo zagen we vrijwel gelijktijdig een tot strip gereduceerde *Hamlet* en een *Hamlet* waarin de vrijwel volledige tekst over de toeschouwers heen spoelde. Het is geen toeval dat onder de *Macbeth*-producties die in dit nummer besproken worden, tekstgetrouwe opvoeringen, muzikale versies, mengvormen, intercultureel gekleurde omzettingen en een versie met kinderen voorkomen.

De drie artikels over *Macbeth* die in dit nummer van *Documenta* worden samengebracht verwijzen gedeeltelijk naar dezelfde producties maar vullen elkaar mooi aan. Johan Thielemans onderzoekt de verschillende theatrale problemen waar een hedendaags regisseur van *Macbeth* mee geconfronteerd wordt en weegt de oplossingen en interpretaties af die in vijf versies te zien waren. Alexander Schreuder vergelijkt de versie van de bottelarij/KVS in de regie van Ola Mafaalani met de interpretatie van de

Litouwer Eimantas Nekrošius. Al hebben zij een streven naar contact met het publiek gemeen, toch staan zij wat de interpretatie betreft ver van elkaar. De derde bijdrage van deze *Macbeth*-triptiek neemt meer afstand van de producties zelf. Thomas Crombez doet hierin een beroep op Antonin Artaud en op passages uit Harold Blooms *Shakespeare and the Invention of the Human* om te pogen de wreedheid in *Macbeth* te duiden.

De hedendaagse omgang met en herinterpretatie van de klassieken is al altijd een der grote aandachtspunten van *Documenta* geweest. Dit *Macbeth*-nummer sluit aldus aan bij de vele afzonderlijke studies op dit terrein die *Documenta* publiceerde en in het bijzonder bij de themanummers zoals *Voorstellingen van Shakespeare* - 11 (1993), nr. 4, en "*Ten Oorlog*" *doorgezicht* - 16 (1998), nr. 2.

Hieronder volgen de "technische fiches" van de belangrijkste *Macbeth*-producties die in de diverse bijdragen in dit nummer aan de orde zijn. Van de Chinese productie (regie: Wu Hsing Kuo) konden we geen volledige gegevens bekomen.

Macbeth van G. Verdi en J.M. Piave door De Munt, Brussel. Regie: Keith Warner; muzikale leiding: Antonio Pappano; decorontwerp: Keith Warner. Première: 7 juni 2001.

Macbeth door de Bottelarij/KVS, Brussel. Regie: Ola Mafaalani; vertaling: Hugo Claus; dramaturgie: Jan Gossens; decorontwerp: Ko Van Den Bosch. Première: 6 april 2001.

Macbeth door Toneelgroep Amsterdam. Regie: Gerardjan Rijnders; vertaling: Janine Brogt; decor: Paul Gallis; kostuums: Tessa Lute; *Macbeth*: Pierre Bokma; *Lady Macbeth*: Marieke Heebink. Première: 27 april 2001.

Macbeth door Ro-theater, Rotterdam. Regie & bewerking: Alize Zandwijk; dramaturgie: Erwin Jans; toneelbeeld: Thomas Rupert.

Bloetwollefduivel, coproductie Festival van Vlaanderen (Gent en Brussel), Happy New Ears (Kortrijk), Ro-theater (Rotterdam). Regie: Guy Cassiers; tekst: Jan Decorte, compositie opera: Walter Hus; dramaturgie: Erwin Jans; toneelbeeld: Thomas Rupert; spelleiding kinderversie: Herman Gilis.

Macbeth door Meno Fortas. Regie: Eimuntas Nekrošius; muziek: Faustas Latėnas; decor: Eimuntas Nekrošius; kostuums: Nadezda Gultiajeva; *Macbeth*: Kostas Smoriginas; *Lady Macbeth*: Dalja Storyk. Nederlandse première: 17 januari 2001, Stadsschouwburg Utrecht.

Jozef DE VOS